

HİKMET ATÖLYESİ

RUHU ONARAN SOHBETLER III

/

MECİT ÖMÜR
ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

Modern tıbbın kurucusu olarak anılan Hipokrat, yaklaşık 2500 yıl önce *“Hekim nadiren iyileştirir, ekseriyetle teskin eder ama daima teselli eder.”* diyerek doktorların en önemli görevinin hastayla iyi bir iletişim kurabilmek ve ona moral verebilmek olduğunu söylemiştir. Mesleğimi icra ederken bu konuya önem veren bir hekim olarak yazarın kitaplarından hem şahsen hem de hastaları teselli etme bağlamında oldukça istifade ettiğimi söylemeliyim.

Yunus Emre, *“Söz ola kese savaşı, söz ola kestire başı; söz ola ağıulu aşı, yağ ile bal ede bir söz.”* diyerek sözün bazen büyük kayıplara/zararlara yol açabileceğini, ancak yerinde kullanıldığında bir gönül yarasını iyileştirebilecek, hatta bir savaşı sona erdirebileceği bir güce sahip olduğunu söylemiştir. İşte *Ruhu Onaran Sohbetler* serisinin bu üçüncü kitabı da yazarın diğer kitapları gibi yaraları iyileştiren ve gönüllere inşirah veren bir nitelik taşıyor.

“Sözün güzelliği kısalığındadır.” ifadesi, İbn-i Sina’ya aittir ve israf-ı kelimada bulunmamak lazım geldiğini belirtmektedir. Sözün kıymet ve güzelliği, içerdiği hakikatin ulvilğine bağlıdır. Söz öyle garip bir hakikat ve kuvvettir ki bazen bir söz, insanın kalbini fethedip onun hidayetine ve ebedî saadeti kazanmasına vesile olabilir. Sözün akla ve kalbe tesir etmesi, bununla birlikte

kıyamete kadar devam edip payidar olması için ilim ve marifete uygunluğu şarttır.

Hayatın kıymetini bilenler, ömür sermayelerini zayi etmez, ulvî şeylerle meşgul olurlar. Bir araya geldiklerinde de Allah'ın rızasına uygun hareket eder, boş ve abes işlerden kaçınırlar. *“Ön sözün de güzeli kısa olanıdır!”* deyip kitabın hayırlara vesile olmasını Yüce Rabbimizden niyaz ediyorum.

HİKMET HİSSELERİNİN PAYLAŞIMI

Gözümüzün üzerinde (istifade eden olmak bakımından) bir parça hissemiz var. Ama onda asıl, gözümüzü yaratanın hissesi var. Gözümüz, yalnızca bizim bir şeyleri görebilmemiz için yaratılmıştır, düşüncesi eksik ve bencilce bir tasavvurdur. Doğrusu göz, pek çok gayeler için yaratılmıştır, bu gayelerden yalnızca biridir bir şeyleri görmemiz. Gözün bu küçük ve kısmî yaratılış gayesini, gayelerin tamamına teşmil etmek yerinde bir yaklaşım olmayacaktır.

Göz üzerinde, onun gerçek sahibinin hissesi, hakiki ve bâkidir. İnsanın hissesi hem sınırlı hem de geçicidir. Gayelerin çoğu ve en büyükleri sanatkârına, yaratıcısına dönüktür.

İnsanın kendi bedeninden istifadesi, bir gemi kaptanının gemi üzerindeki tasarruflarına benzer. Kaptanın gemiden elbette istifadesi olacaktır ama bu, gemi sahibinin hissesinin yanında oldukça yüzeysel, az ve kısa zamanlıdır. Gemi sahibinin güttüğü maksatlarla kaptanınkiler bazen örtüşmez de... Kaptanın maksadı işsiz kalmamak, maddi kazanç elde etmek, bu işi rızık vesilesi yapmak gibi şeylerdir. Ancak gemi, kaptan kazanç elde etsin diye yapılmamıştır. Kaptanın ailesini geçindirmek hedefiyle de inşa edilmemiştir. Bu, maksatlar listesinde belki son sıralarda gelebilecek nitelikte bir maddedir.

Gemi sahibinin amacı bir ülkeden diğerine mal taşımak, bir memleketin ihtiyaçlarını karşılamak, işlerini büyötmek gibi şeylerdir. Gemi sahibi taşıdığı amaçların bir kısmını kaptana bildirmemiş de olabilir. Kaptana “*Senin işin bu gemiyi, şu ülkenin şu limanına yanaştırmak, sonra da parayı almak, gerisi senin işin değil.*” demiş de olabilir. Bu durumda kaptan, meselenin ancak kendisine bildirildiği kadarını bilebilecektir.

Dünyadaki canlı hayata dışarıdan bir gözle baktığımızda karşımıza iki büyük tablo çıkar. Biri, dünyadaki mükemmellik, güzellik, sanat ve mucizelikler... Diğer de bu mucize sanat eserinden faydalanan âciz, cahil, kusurlu, zayıf ve muhtaç insanlar... Bu iki uyumsuz tablo yan yana okunduğunda rahatlıkla anlaşılır ki bu âciz insanların bu harika yaşamın sahibi olmaları makul ve mümkün değildir. Bu muhteşem kreasyon, bu âcizler tarafından meydana getirilmiş olamaz. Yaşam tablosunun muhteşemliğine insanın da yetersizliklerine bakılınca insana elbette “*ev sahibi*” vasfı atfedilemez, dense dense “*çalışan işçi*” denilebilir. İnsanın bu yaşamdan en çok faydalanan varlık olmasına gelince o, onun yaşama katılma ve ilahi isimlere ayna olma işinde aldığı bir çeşit ücrettir.

Yaşam tasarımının insanların istifadesi haricinde özel ve yüksek maksatları bulunmaktadır. Dünyanın gerçek sahibi, kendisini buradaki misafirlere bildirmek, tanıtmak ve daha da ötesi sevdirmek istediği için burayı muhteşem sanatlarla donatmıştır. Netice itibarıyla etrafındaki nimetler, Cenab-ı Allah’ın “*Beni tanı.*” mesajından dolayı böyle güzel, estetik ve muhteşemdir. Yoksa yalnızca insanın duyup tatması, zevk etmesi maksadıyla bunca lütfun yağdırıldığını düşünmek, oldukça noksan bir bakışın ifadesidir.

SEYİRCİLERİN EN MÜKEMMELİ

Meyve ağacının yalnızca meyve versin diye yaratılmış olduğunu düşünürüz. Böylelikle meyve vermeyen ağaca bir eksiklik atfederiz. Oysa meyve vermek, ağacın bütün vazifeleri içinde sadece bir maddedir. Ağacın yaratılmasında başka binlerce gaye, hikmet ve mana vardır. Mesela bunlardan biri havayı temizlemektir. Bir başka maksat da toprak kaymasını önlemektir. Canlıları gölgelendirmek bile ağacın işlevleri arasındadır. Ağacın bunlardan öte bir görevi vardır ki o, ilahi bir sanat eseri olması bakımından Cenab-ı Allah'ın onu seyredişine konu olmaktır. Daha bizim bilemediğimiz nice gayeler...

Yaratılma gayelerinin mühim bir kısmı bizim menfaatlerimize değil, Allah'a dönüktür. Bu sebeple de bir ağacın niçin yaratıldığını sağlıklı bir şekilde yorumlayabilmemiz için hissenin en büyüğünün ilahi bağlamda olduğunu kabul ederek konuya yaklaşmamız gerekir.

İnsan hayatı da böyledir. Nimetlere de musibetlere de muhatap olur insan. Gelgelelim yaşadığı musibetlerde ve mazhar olduğu nimetlerde asıl hisse insana değil ilahi fiillere aittir. Bir nimet hangi hikmetle bize nasip edildi, bir musibet niye bize isabet etti diye düşünürken bunun bizim yaşamımıza bakan tahlilinin ancak yüzde birlik sahada olduğunu teslim etmek gerekir. Asıl

hisse sahibinin yani, insanın ve hadiselerin yaratıcısı üzerinden yapılan değerlendirmeyse asıl ve hakikidir.

Başımıza gelen hadiselerin bir kısmının manasını kavrayamıyor olmamızın sebebi, konunun ilahi yönü üzerinde pek düşünmeyişimizdir. Bize bu hadiselerin yaşatılması konusundaki hissemizin düşüklüğüne rağmen konuyu kendimize bakan yönlerine göre yorumlamaya çalışmamız, bizi isabet kaydetmekten uzaklaştırmaktadır.

Yaşamda cereyan eden hadiseleri, bizi üzen ve sevindiren gibi kriterlere, bize faydalı ve zararlı şeklindeki ayrımlara göre analiz etmek, murat edilen sonucu vermeyecektir. Bize dönük olan açının darlığı hatırdan çıkınca isabetli bir manaya ulaşmak pek mümkün olmayacaktır.

Biz Allah'a aitiz, üzerimizde O'nun idaresi var. Yaşadığımız hadiselerdeki asıl gerekçeler, O'na ait olan gayelerden çıkarılabilir. O, bizi üzme ya da sevindirmek için değil, bize faydası olsun ya da zararı dokunsun diye de değil, bizim durumumuzdan bağımsız pek çok başka ilahi sebepten dolayı da hadiseler yaratır. Asıl özne O'dur. Üzerimizde icra ettiği hadiselerin hakiki hâkimi de O'dur. Bizim yürüttüğümüz tahminler değil, O'nun güttüğü hikmetler esastır.

Gönül dünyamızda her bir ilahi ismin yeterince açılması için değişik hâllerden, bazen de hayalimize gelmeyen hadiselerin içerisinde geçtiğimizi de katmamız gerekir. Benmerkezci bir bakış açısıyla hareket ettiğimizde bizi üzen şeylerin kötü, bize zararı dokunan şeylerin de aleyhimizde olduğunu düşünürüz. Meseleyi daha üst bir düzeye intikal ettirerek yorumlamayı başaramayız. Üzerinde sergilenen ilahi tasarımları ve hikmetleri -kendi benlik perspektifinden sıyrılarak- daha geniş bir mercekten inceleyebilen pek az insan vardır.

En azından dünyanın da hayatın da merkezinin benliğimiz olmadığını, his ve heveslerimizin çizdiği yolda ilerlemediğimizi öğrenmemiz ve bize verilen şeylerin hep isteklerimize göre verilmediğini kabullenmemiz lazımdır.

Yüce bir sanat eseri olan yaşamın tek hedefi enaniyetimizin bireysel duyuş ve hissedişleri değildir. Haddizatında enaniyetin zayıf ve çoğu zaman niteliksiz hissiyatları, ilahi bir sanat harikası olan yaşamın değerini layıkıyla gösteremez. Bu sınırsız güzelliklerin muhatabı, fâni insanın kısıtlı duyuş ve düşünüşleri değil, yaşam aynasında ilahi isimlerin parlamasıdır.

Cenab-ı Hak kendi sanat eserine öncelikle kendi mukaddes nazarı ile bakıyor.

İtiraf etmek gerekir ki insan, yaşadığı hadiseler kitabındaki müthiş ilahi sanatları yeterince takdir edememiştir. Meselelerin inceliklerini yeterince anlayamamıştır. Şükür ve hayranlık vazifesinin hakkını verememiştir.

Binaenaleyh her yaratımın asıl beğenicisi ve takdir edicisi yüce Allah'ın bizzat kendisidir. Bundan ötürü ilahi sanatlar nasıl mükemmelse ilahi sanatların takdir ve beğenisi de o nispette mukaddes ve mükemmeldir.

EMİR ÂLEMİNDEKİ AKRABALIK

Tavşanlar ölüyor ama bir tavşanlık hakikati var ki o ölmüyor, var olmaya devam ediyor. Yeni doğan her tavşanda o hakikatin bir sureti daha ortaya çıkıyor. Gelmiş geçmiş bütün tavşanlar aslında bir tavşanlık hakikatinin dışı vuru mudur. Tavşanlık hakikati âdeta tavşanların toplamının ruhudur. O ruh, sabit olduğu ve hiçbir zaman ölmediği için yeni tavşanlarla kendini gösterebiliyor.

Her varlık kategorisinin dayandığı özel ve sabit bir hakikat vardır. Bundan dolayıdır ki o kategorideki varlıkların bazıları gidince onların yerine varlık sahnesine yenileri çıkabiliyor.

Elmanın bile dayandığı hususi bir hakikat var. Elmanın hakikati (bir ruh olarak) ölmediği için elmaların tüketilmesi ya da çürümesi onların varlığını ortadan kaldırmıyor. Elmaları tamamen ortadan kaldırmak, elmalık hakikatini ortadan kaldırmakla mümkün olabilir. O hakikat sabit olduğu için çürüten ya da tüketilen her elma, elmalık hakikatinin tazelenmesi ve parlaması için yeni bir tablo daha meydana getiriyor.

Hayvan ve bitki türlerinin her biri özel ve sabit bir hakikate dayanır. Ancak konu insana geldiğinde topyekûn insanlık türünden ziyade, her bir insan tek başına ayrı bir hakikatin temsilcisidir. Her bir insanın dayandığı özel hakikat sabit olduğu için o insanın bedeni hücreleri bakımından defalarca yıkıma uğrasa da kişinin

hakikati sabit kalır. O hakikat yıpranmadığı için insan yaşlansa da vefat etse de varlığı devam eder.

Her bir insanın dayandığı sabit hakikat onun ruhudur. Ruhun sabit ve değişmez özelliğinden ötürüdür ki insanın bedenlenmesiyle o sahneden silinip gitmez. İnsanın bedeninin ölmesi kendi hakikatine zarar vermez, bilakis o hakikatin daha da parlamasına vesile olur.

Evet, her insanın ruhu onun sabit hakikatidir. İnsanın hakikati bozulma özelliği taşımadığından, insana yokluk asla arız olmayacaktır.

Tabiattaki kanunlarla da ruhumuz bir bakıma akrabadır. Tabiattaki kanunlar da emir âleminden geliyor, ruhumuz da... Kur'an-ı Kerim'deki ayeti hatırlayalım: "*Ruh, Rabb'inin emrinde dir.*" (İsrâ, 85) yani emir âlemindendir.

Âlem-i halk ve âlem-i emr... Bunlar birbiriyle omuz omuza vermiş, birbirini tamamlayan iki âlemdir. Âlem-i halk, yaratılmışlar âlemi; âlem-i emr, emirler, yani kanunlar âlemi...

Evet, suyun kaldırma kuvveti kanun olma yönüyle âlem-i emirden ama suyun kaldırma fiili, fiilin yaratımı, yaratılmış olan hâli, âlem-i halktan... Bedenimiz âlem-i halktan ama ruhumuz âlem-i emirden...

Ruhumuz da tabiattaki kanunlar gibi emir âlemindedir. İşte bu bakımdan onlarla bir akrabalığımız var. Bir farkla ki bizim ruhumuza şuur takılmış, tabiattaki kanunlara şuur ilave edilmemiştir. Aralarında böyle bir fark olmakla birlikte önemli bir ortak noktaları da şudur: Kanunlar daima vardır, değişmez, yaşlanmaz, yıpranmaz, deforme olmazlar, her yerde geçerlidirler, o yüzden "*kanun*" ismini alabilmişlerdir. Üzerinden zamanın geçmesi onları ortadan kaldıramaz. Aynı şekilde ruhumuz da üzerinden zamanın geçmesiyle yıpranmaz, yaşlanmaz ve yok olmaz.

Kanunlar daima var olmaya devam ederler. Etraftaki koşulların değişmesi kanunlardaki özelliklerin değişmesine sebebiyet vermez. Kendi ölçülerini salim bir şekilde her şartta muhafaza ederler. Onlara ölüm yoktur. Çünkü (emir âleminde oldukları için) onlara dışarıdan tesir izni yoktur. Kanunları tahrip edecek derecede bir müdahalede bulunmak, mümkün değildir. İnsan ruhu da kanunlara akraba olduğuna göre bu özelliklerin hepsini haizdir.

Mesela yer çekimi kanununu incelediğimizde onun bekasını, devamını ve sebatını müşahede ediyoruz. İşte bu özellikler bizim ruhumuzda da vardır. Eğer yer çekimi kanununa bizimki gibi bir hayat bahşedilseydi, aynı zamanda bir şuur ve irade eklenmiş olsaydı o bazı insanları çeker, bazılarını çekmezdi; bazı eşyaları çekmek ister, bazılarını istemezdi, âdeta tercih sahibi bir insan gibi hareket ederdi. Yer çekimi kanunuyla irtibat kurabilirdik, onunla konuşabilirdik, ondan bizim için bazı şeyler yapmasını rica edebilirdik.

Kanunlar ve ruh arasındaki farklardan bir başkası da kanunların, müstakil bir bedenden mahrum olmalarıdır. Ruhumuzun yönettiği bir bedenimiz var, yer çekimi kanununun böyle bir bedeni yok. Eğer tabiattaki kanunların harici vücutları olsaydı, yani bedenlenmiş olsalardı o zaman, o kanunlar da birer ruh olarak adlandırılabilirdi. Zira bir kanunun fizik âlemde bir karşılığı varsa biz o kanunu ruh diye nitelendirebiliriz. Eğer fizik âlemde onun sadece tezahürleri var ancak maddi bir karşılığı yoksa ona da “*kanun*” deriz.

Meseleyi toparlayacak olursak insan ruhu, şuur sahibi, harici bir bedeni olan ve bireyselleştirilmiş bir kanundur.

Tabiattaki kanunlarla ruhumuz arasındaki akrabalık bizi mühim bir bilgiye taşıyor. İnsan ruhu da kanunlar gibi bâkidir. Bu

şuursuz, hayatsız ve harici vücutsuz kanunlar bekaya mazhar olduklarına göre insan ruhu hayli hayli bekaya mazhardır. Çünkü ruh, kanunlardan üç mertebede daha ileri bir özelliğe sahiptir. Hayat sahibi, şuurlu ve harici bir fiziki varlığı olan ruhumuz, elbette tabiat kanunlarından daha ziyade bekaya layıktır.

Ruhu bedeninin içerisinde aramak makul bir yaklaşım değildir. Ruh, bedeni yönetmek için onun içerisinde bulunmak mecburiyetiyle kısıtlı olmayacak derecede ulvi âlemlerin sakinidir. Ancak, kelimacıların “hayvani ruh” diye tabir ettikleri yapı, bedenle ilişkili olabilir. Yoksa ruh, bedenimizin herhangi bir bölümünde bulunma zorunluluğundan beridir. Hem bedeni yönetmek için bedeninin içinde bulunmaya ne gerek vardır ki? Hem ruh için topyekûn fizik âlem nedir ki? Ruh için fizik âlem ancak bir nokta değerindedir. O yüzden ruhun beden kafesi içerisinde sıkışıp kalmış olduğu yorumu, sağlıklı bir çıkarım olarak değerlendirilemez.

Ruhumuz, bedenimizin her hücrelerine hükmeder, her bir organı yönetir. Ancak onun beden içerisinde bir yeri yoktur. Verdiği kararlarla, yönetim biçimiyle bedeninin her tarafında hüküm sürse de bedende yer tuttuğu müstakil bir merkezi bulunmaz. Onun mekânı emir âlemidir. Oradan fizik âleme inerek iş yapma mecburiyetinde değildir. Bedeni yönetmek için bedene yanaşmasının, bitişmesinin, içine girmesinin bir anlamı da yoktur.

Ruhumuzu mekânsal olarak vücut içerisinde konumlandırmak hatadır. Bu bizim bakışımızın kısıtlılığıyla alakalı bir yanılgıdır. Ruhu bedende arayanlar onu hiçbir zaman bulamayacak ve işi inada bindirirlerse ancak bedende bulunduğu bir şeyi ruha benzetmeye çalışmaktan başka bir çare bulamayacaklardır. Onun da aslında başka bir şey olduğunu zamanla fark edeceklerdir.

SİMALARIN KARDEŞLİĞİ

Bütün insanların kendine özel bir yüzü/siması var. Yüzümüz hiç kimsenin yüzüyle aynı değil. Tıpkı parmak izimizin bize has olması gibi... Cenab-ı Allah, sonsuz hazineleri içerisinde her birimiz için ayrı bir sima takdir etmiş.

Evet, yüzümüzün nasıl olacağına herhangi bir şirket, devlet ya da anne babamız karar vermedi. Simasıyla ilgili tercihi kendi yaptığını iddia eden kimseye de rastlanmaz. Dolayısıyla bu, apaçık bir şekilde ilahi tercihin bir neticesidir. Başka pek çok insanla aynı simaya sahip olabilecekken böyle imtiyazlı olmamız, ilahi iradenin bize özel bir armağanıdır.

Bir insana böyle eşsiz bir yüz verilmesi için gelmiş geçmiş bütün insan yüzlerinin metafizik kataloğunun bulunduğu bir makamdan tercih yapılmış olmalıdır. Yoksa bütün yüzlerin farklılığını ayarlayabilmek mümkün olmazdı. İnsan simalarının tümü birden baz alınmadan hepsinden ayrı, yeni bir yüz yaratılamazdı.

Hiçbir yüze benzemeyen bir yüz yaratmak için bütün yüzlerin hesaba katılması icap edeceğine göre diyebiliriz ki hepimizin yüzünde bütün insanların yüzüne ait bir mana da mevcuttur. Ona benzemesin, öbürüne de benzemesin, diğerine de benzemesin diye bütün yüzler hisse sahibi olmuştur yüzümüz yaratılırken...

Birinin yüzünü düşünürken bir boyutuyla diğer yüzleri de düşünmüş oluruz. Zira bir yüzün kafamızdaki imajı, bütün diğer yüzlerin bir temsilcisidir. Yani her insanın yüzünde, değilleme yoluyla da olsa, bütün insanların yüzlerine ait manevi imzalar vardır. Bu imzalar arasında peygamberlerin yüzleri de mevcuttur. Hz. Musa'nın (a.s.) yüzü, Hz. İsa'nın (a.s.) yüzü, Hz. İbrahim'in (a.s.) yüzü...

Hasılı, yüzlerin tamamını yaratmış olmayan, müstakil bir yüz yaratamaz. Her şeyin var kılınışı kendi kudretine bağlı olmayan bir yaratıcı, her şeyden farklı bir tasarım ortaya koyamaz.

Yalnızca simamız değil, ses tonumuz de öyledir. Bir insanın sesinin içerisinde bir bakıma bütün insanların sesi mevcuttur çünkü kimsenin sesinin bir başkasıyla aynı olmaması için bütün insan seslerinin -bilgi açısından- bir insan sesine kodlanmış olması gerekir. Bir sesin diğerleriyle karışmaması için o seste, bütün diğer seslerin değillemesinin yapılmış olması lüzumu hâsıl olacaktır.

Her birimizin avuç içinde bütün insanların avucundan (soyut-manevi) kesitler de vardır. Bir parmak izinde -manen- herkesin parmak izinin hissesi mevcuttur. Konuyu bu açılardan değerlendirecek olursak diyebiliriz ki hepimiz gelmiş, geçmiş ve gelecek bütün insanlarla bir şekilde el ele tutuşmuş durumdayız. Meselenin farkında olsak da olmasak da bu böyledir.

Karakter olarak da başka bir insanla aynı olmamışız. Ruh durumu itibariyle de diğerlerinden bizi ayıran pek çok farklılıklara sahip olarak dünyada bulunuyoruz. İşte bütün bu farklılıklar, üzerinde hikmetle durulması gereken bir konudur. Bu meselenin temelinde ilahi isimlerden bir veya birkaçının fitratımız üzerinde diğerlerine göre daha büyük tesirleri olması gerçeği yatar. Kişi bu ilahi isimlerden habersiz bile olsa bu farklılığın etkisi altında bir yaşam sürmeye devam edecektir.